

קדושים

גליון 99 | תשפ"ב

פנינים מתורת רבינו הגאון
רבי רב הבדח
קרק שליט"א
עידה"ק טבריה ת"י

פניני
הפרשה

איש אמו ואביו תיראו (י"ט ג')

מבאר מדוע אשה פטורה ממורא ומדוע לא נתמעטה גם בכיבוד

בגמ' אמרו (קידושין כ"ט ע"א) שנאמר איש דוקא משום דאשה אין סיפק בידה לעשות, דרשות בעלה עליה, ונראה לבאר מדוע נתמעטה האשה דוקא לגבי מורא, ולא גבי כיבוד, (דהרי גבי כיבוד לא נזכר איש) אלא הביאור הוא, דבאמת גבי כיבוד א"צ להגיע להפקעה מיוחדת גבי האשה, דכשם ש'משל בן', פטור, כמו כן גם במצב של רשות אחרים עליו פטור, משום שהיא משועבדת לאחרים, וחשיב דלית ליה כלום, ועדיף 'משל בן', דעלמא דהתם עכ"פ יש לו נכסים ורשות לעצמו, ואעפ"כ פטור, דאינו חייב 'משל בן', וכ"ש אשה שאין לה מדילה כלום אלא רשות אחרים עליה, ולכן לא הוזכר פטור דאשה גבי מורא, דהתם לא שייך הפטור דמשל בן, שהרי ענין המורא הוא בשוא"ת שלא יסתור דבריו וכו', ובהא לא שייך שום פטור באשה, דמחוייבת בעצם בזה, אי לאו פטורא דרשות בעלה עליה, שהוא חידוש מיוחד שהתחדש לנו כאן בפסוק זה.

ובקצרכם את קצידי ארצכם, לא תכלה פאת

שדך לקצור (י"ט ט)

ביאור החילוק מדוע פותח בלשון רבים ומסיים בלשון יחיד

הנה פתח הכתוב בלשון רבים, וסיים בלשון יחיד, ונראה לבאר עפ"י מה דמבואר ברמב"ם, שאין חיוב פאה אם קוצר קודם הבאת שליש, ונמצא שיחיד שנתעורר אצלו צורך לקצור לפני כולם, באמת אינו חייב בפאה, ורק אם קצר בזמן הקציר שכבר הביאה התבואה שליש, והגיעה קצת לכלל קצירה, אז מתחייב בפאה, וזהו מאי דקאמר קרא כאן, דהחיוב פאה הוא באמת על היחיד אבל החיוב של פאה, נוצר בזמן של 'קצירכם' שכולם כבר קוצרים, והיינו שהגיעו התבואות קרוב לשיעור קצירה, דאז באמת חייב כ"א לשייר פאה.

לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את

עמיתך ולא תשא עליו חטא (י"ט י"ז)

כיצד ע"י התוכחה ניתן למחות את העבירה מרעהו

מובא מהרמח"ל זיע"א (אוצרות הרמח"ל ח"ד) בפרשת דברים לגבי תוכחת משה לישראל, שהוא סילוק שליטת הס"א בחוטא, שבשעת החטא נדבקה בו טומאת הרע, והס"א, וצריך להעבירה ע"י מי שנקי מן החטא, והוא ענין התוכחה, שמעביר מהחוטא את אותו רוח טומאה רח"ל, ולפ"ז מתפרש כאן הפסוק היטב, "לא תשנא את אחיך", אל תשנא אותו אחרי שראית בו חטא, מכיון שאין כאן אלא קלקול חיצוני, שניתן להעבירו ע"י תוכחה, ולכן הוכח תוכיח אותו כדי לסלק ממנו פגם החטא, וממילא תסתלק סיבת השנאה.

ואהבת לרעך כמוך (י"ט י"ח)

כיצד בכלל זה נכללת כל התורה כולה

אי' בגמ' (שבת ל"א ע"א) לגבי אותו נכרי, שביקש מהלל ללמוד את כל התורה כולה על רגל אחת, ואמר לו הלל 'דעלך סני לחברך לא תעביד', זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושה הוא זיל גמור, ע"כ. ולכאורה דבר זה צריך ביאור והבנה, וכי הלל חיפש כיצד לדחותו בדברים, והלא מסוף המעשה

מוכח שהלל רצה בכך לקרבו תחת כנפי השכינה, וא"כ איך באמת ע"י מימרא זו אפשר להשיג כל התורה כולה.

והנה בתנוד"א רבה מובא עה"פ "לא תלך רכיל בעמך", כשם שהקב"ה מגלגל לפניו מדת הרחמים ומעביר מידת הדין, ולא שומר קנאה בלבבו על ישראל, בכל מקומות משבותם, ודברי תורה אינו מונע מהם, כך יעשה כ"א מישראל לחבירו וכו', ע"כ.

ונתבאר בדברי התנדב"א אלו, שמידה זו של העברת הקנאה והשנאה שנוהגת למעלה, היא היא הגורמת שלא ימנעו דברי תורה מישראל מאת קוב"ה, וכל אדם זוכה למידה זו כפי מה שנוהג בעצמו למטה כלפי חבירו, וממילא מי ששלם במדה זו, גורם שלא ימנעו ממנו דברי תורה ויוכל ללמוד כפי חפצו,

שפה לנאמנים פניני משא ומתן עם רבינו שומע כעונה בברכת ההלל

ושאר ברכות

כפי שכבר נתבאר בארוכה בהגדתו של רבינו 'שפתי כהן', אודות מנהגו של רבינו בחולו של מועד, לברך על ההלל, (מעניין לציין מה ששח הגאון המופלא רבי דוד שמאי שליט"א, מרבני שיכון ג', ותלמידו חביבו של רבינו, בברית של הרה"ג רבי עובדיה יצחק שיחי' דבשנה זו מאיזו סיבה רצה רבינו שאחר יוציאו יד"ח בברכה, והיה שם

המשך בעמוד הבא

למעלה מכל ההגבלות, ובאמת כל אדם היה רוצה לדעת וללמוד את כל התורה כולה, אלא שלכל אחד יש את ההגבלות שלו, וטרדות המקיפות אותו ומנעות ממנו את עסק התורה בשלמות, וזהו שאמר הלל "ואהבת לרעך כמוך", מאן דסני עלך

לחברך לא תעביד, וממילא אידך זיל גמור, יושפע עליך שפע של קנייני תורה עד בלי גבול, כמו שאמר התנודב"א "ודברי תורה אינו מונע מהם" דהיינו סילוק כל המניעות ללמוד ולהשיג את התורה, שלא ימנע טוב להולכים בתמים.

מרנא הגר"ח זיע"א על יבדלחט"א רבינו שליט"א "טיהר את העיר טבריה"

שח גיסו של רבינו הלא ניהו הגאון האדיר והמופלא רבי אליעזר רוט שליט"א, שכשעלה רבינו על ציונו של אביו זצ"ל בסוף השנה, ביקשו רבי אליעזר אם כשרה השעה להכנס לדודו הגדול מרן שר התורה זיע"א, והנהן רבינו בראשו לחיוב, וכשנכנסו לחדרו של הגר"ח זיע"א קדמו הגר"ח בחביבות גדולה ושאלו לסיבת בואו, ורבינו השיב בלחישה שבא לבקש ברכה, ותיכף שאלו הגר"ח למה תבקשו ברכה, והשיב רבינו כדרכו "לתשובה שלימה", והגר"ח צחק מאוד מתשובה זו, ושאלו רבי אליעזר מדוע כ"כ צוחק והשיב הגר"ח בזה"ל הלא מגיעים לכאן הרבה לבקש ברכה, וזו הפעם הראשונה שאני שומע שמבקשים ברכה לתשובה שלימה. ואז אמר הגר"ח נו רבי דב הלא עליכם נאמר "טיהר את העיר טבריה" אז בוודאי תזכו לתשובה שלימה.

עוד סיפר הגאון רבי אליעזר שליט"א, כזכור הבאנו כאן בעבר את המעשה אודות המעשה בתפילין של מרן הסטייפלער זיע"א שהביאם מרן הגר"ח לבן רבינו הגאון רבי רפאל קוק שליט"א מעיה"ק ירושת"ו, בהיותו בחור כשאבדו תפיליו, (ולטובת הקוראים נביאנו כאן שוב בקצרה "היות ובשנים הראשונות למגוריו של רבינו כאן עיה"ק טבריא, עדיין לא היו מוסדות לימוד אשר תאמו לרוחו של רבינו, ונאלץ לשלוח את ילדיו ללמוד בעיר התורה 'בני ברק', ובשנים ההם עדיין לא היה בנמצא קו אוטובוס ישיר בין ב"ב לטבריא, והיו נצרכים כל הנוסעים להתם, לנסוע דרך תחנה מרכזית עפולה וכו', ובתקופה ההיא היה מתיחות בטחונות, וכך אירע שבנו חביבו של רבינו ה"ה הרה"ג רבי רפאל קוק שליט"א (מעיה"ק ירושלים), ירד מהאוטובוס בתחנה מרכזית בעפולה, לתחנת ביניים, והתעורר חשד למחבל באוטובוס וכו', אדהכי והכי האוטובוס איננו, וגם התפילין שלו שהיו מונחים באוטובוס, אינם, וכשהגיע לב"ב בא לסבו הגר"ח זילברשטיין שליט"א בדמעות, וסיפר לו את אשר אירע עמו, ובאותו שבוע כשלמד חברותא עם גיסו מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זללה"ה, סיפר לו את אשר אירע לנכדו, ותיכף אמר הגר"ח אינני מבין מה הבעיה יש לי תפילין מיותרות של אדוני אבי מרן הסטייפלער זיע"א, אתן לו אותם עד שישג תפילין אחרות, והגר"ח השיב היתכן תפילין כאלו יקרות לתם לבחור בר מצווה, נענה הגר"ח ואמר בפשטות הלא כל מצווה צריך לעשותה מן המובחר שבנכסיו, ותפילין אלו הינם המובחר שבנכסיו, וכך הביא לו הגר"ח את התפילין למשך תקופה ארוכה עד שהשיג תפילין אחרות"). וכהגיעה בשורת האויב אודות הסתלקותו של מרן הגר"ח, במוצש"ק נכנס הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין לבית המפורסם ביותר ברחוב רשב"ם, ופרץ שם בבכי תמרורים ובין הדברים שח את המעשה הנ"ל, ואמר שראה בחוש כיצד אותו בחור ה"ה בן רבינו לא היה אותו דבר והשתנה לבלתי הכר מהרגע שהניח את התפילין, וכשסיפר השבוע רבי אליעזר לרבינו עובדה זו, הסכים רבינו ואמר שאכן היה על בנו שיחי' שהוא אותו נער, שינוי עצום, והוסיף רבינו דחוץ מקדושתן הנוראות של התפילין עצם המעשה של הגר"ח, שזה מידות טובות בדרגה גבוהה ביותר גם כן בכוחה להשפיע, ולהפך לבבות.

לע"נ היקר והנעלה כמר יהודה בן כמזנה אליה ז"ל
נרכת כתו שתחי' הרודצ'ח מרת רויטל שתחי'

שפה לנאמנים - המשך

אורח אחד, ובקשו רבינו שיציאו, והלה לא הבין מדוע רבינו מבקשו, והתחיל לפלפל בכה ובכה, ופנה אליו הגר"ד שמאי ואמר לו, וכי אינך מבין שרבינו חיפש אחר אחד מבני אשכנז, בכדי שיוכל לברך ולהוציא יד"ח, ורבינו ששמע זאת נפנה להגר"ד שמאי, ואמר בנימת תרעומת דקה, איך שייך לומר אשכנזי ספרדי בכגון דא, הלא יש ראשונים כאלו, וראשונים כאלו, וכי אני שייך לאן שהוא אשכנזי או ספרדי, הלא זה נפק"מ של שיטות) ובאחת מן השנים רצה אחד לצאת בברכתו של רבינו, ואכן רבינו הוציא בברכתו, ולאחמ"כ שאל האם רבינו סובר מעיקר הדין שאפשר לברך, דלכאורה עדיף טפי לברך, מלצאת יד"ח ע"י אחר, ודחה רבינו שבאמת אין שום ענין לברך, ואדרבה בזימון ובכל עיקר, 'רוב עם' הוי ע"י שמוציאין לרבים יד"ח, וד"ק (יעוין בזה שם בסוף ההגדה בקונטרס 'מראה כהן', גבי מנהגו של רבינו בזימון ובקידוש).

אמנם הקשה רבינו, דלכאורה ברא"ש, בגמ' ברכות גבי דברי הגמ', שאם אינו יכול להתחיל שמו"ע ולסיים קודם שיגיע הש"ץ לקדושה ימתין ויענה קדושה ואח"כ יתפלל. עיי"ש, ומקשה שם הרא"ש דלכאורה יכול לשתוק ויכווין לצאת, ולמה ימתין מלהתפלל, ות"י הרא"ש דעדיף לענות בעצמו משומע כעונה. וא"כ לכאורה משמע דיש ענין לענות בעצמו ועדיף טפי מלצאת יד"ח מאחר.

ותירץ רבינו, דזהו רק במקום שהוא עונה, וכגון היכא דעונה אמן על ברכת חבירו, וגם יכול לצאת יד"ח מחבירו שעונה אמן, והוא ישמע שהוא עונה ויוציאו יד"ח עניית אמן, אבל בזה עדיף לומר בעצמו, ויהיה הוא העונה, כי הגדרת ענייה הוא בפיו ודו"ק, ולכן בקדושה ובראשי פרקים של הלל, שהוא עונה, עדיף טפי לומר הוא בעצמו, משא"כ כל החיובים האחרים של דיבור, ליכא שום נפק"מ בין אומר בעצמו ליוצא יד"ח ע"י אחר.

הדפסת העלון לע"נ רבני טבריא:
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאג'א זצ"ל
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל
מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביבאס זצ"ל

